

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

> Retouradres

Drs. C.B.F. Kuijpers, DGR
De heer H.W.J. Ovink, directeur NRO

**Atelier
Rijksbouwmeester**
College van Rijksadviseurs

Oranjevuitensingel 90
2511 VE Den Haag

Contactpersoon
drs. B. Verhave

T 070 339 4902
M 06 52476545
bram.verhave
@rgd.minbzk.nl

Kenmerk
2011043285

Kopie aan
Anita de Zeeuw
Florian Bekkers
Maarten Piek

Datum 4 mei 2011
Betreft Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte

Geachte heer Kuijpers, geachte heer Ovink (beste Chris, beste Henk),

Als vervolg op onze werkbijeenkomst over de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (versie 11 april '11) van afgelopen donderdag 21 april en de gesprekken die er binnen het CRA zijn gevoerd, sturen we hierbij in beknopte vorm onze belangrijkste opmerkingen en aandachtspunten. We willen jullie daarmee graag behulpzaam zijn bij het maken van een Structuurvisie die selectief is wat betreft de inzet van de rijksoverheid en tegelijk de integrerende kracht van de ruimtelijke ordening op een trefzekere manier benut.

Dit is een tussentijdse bijdrage aan 'work-in-progress' van onze kant; we zijn graag bereid verder mee te denken op basis van nieuwe versies van de Structuurvisie en het ontwikkelde kaartmateriaal. Wij hebben in onze reactie vooral via vraagstelling aandacht willen vragen voor de door ons geconstateerde aspecten van de integrale kwaliteit van de ruimtelijk ordening.

1. Ontwikkelingsplanologie

De Structuurvisie zet na de Nota Ruimte een volgende stap in de overgang van 'toelatingsplanologie' naar 'ontwikkelingsplanologie'. De noodzaak van het beter stroomlijnen van de toelatingsplanologie kunnen wij vanuit onze ervaringen met de werking van het beleid in de praktijk onderschrijven. Voor een succesvolle ontwikkelingsplanologie is *samenwerken* de essentiële component denken wij: samenwerken tussen de sectorale beleidsterreinen van het rijk, tussen rijk en regio, tussen overheid en maatschappelijke organisaties. Als je dat goed doet, ontstaan slimme koppelingen tussen belangen en investeringen die winst opleveren. Het ruimtelijk ontwerp speelt daarbij een grote rol. Zeer terecht wordt ontwerpend onderzoek ook in deze Structuurvisie genoemd als belangrijk versnellend instrument in de ontwikkelingsplanologie.

Naar de mening van het CRA is een inhoudelijke uitwerking van nieuwe samenwerkingsvormen in deze Structuurvisie op zijn plaats. Nu al zien we in de praktijk dat partijen zoals corporaties, waterschappen en terreinbeheerders, zich op hun eigen basis terugtrekken en daardoor kansen missen.

Succesvolle nationale projecten zoals de Nieuwe Hollandse Waterlinie en Ruimte voor de Rivier hebben de afgelopen jaren laten zien hoe samenwerken werkt: binnen concrete doelstellingen op rijksniveau andere partijen uitdagen en stimuleren om daar hun eigen uitwerking aan te geven. Het geheel is dan veel meer dan de som der delen.

Goede samenwerking op basis van deze Structuurvisie vraagt om een concrete Rijksagenda.

Een Rijksagenda die duidelijkheid geeft over de rijksambities in de prioritaire gebieden en voor de prioritaire projecten, als basis voor samenwerking met de regio's. Wat zijn voor het Rijk de werkelijk urgente projecten voor de komende 10 en de komende 20 jaar? Tot welk kaartbeeld voor een uitvoeringsagenda leidt dat? Welke slimme koppelingen tussen verschillende rijksprojecten dienen zich aan? Daarnaast lijkt het voor de ontwikkeling van economische meerwaarde nodig dat de verschillende prioritaire gebieden samen als een samenhangend vestigingsmilieu gaan werken. Daarmee worden immers de beoogde massa en agglomeratievoordelen bereikt. We hebben ons daarbij een aantal vragen gesteld zoals: Hoe wordt de daarvoor benodigde onderlinge afstemming van MIRT gebiedsagenda's gestroomlijnd? Hoe voorkomt het Rijk dat (prioritaire) regio's elkaar gaan beconcurreren en daarmee waarde vernietigen? Is toepassing van de SER ladder op bovenregionaal niveau door het rijk daarvoor een goed instrument?

Datum

4 mei 2011

Kenmerk

2011043285

2. Het fysieke fundament, de netwerken, sturen op programma

De decentralisatie van het ruimtelijk beleid heeft een goed inhoudelijk verhaal nodig om de essentie van de ruimtelijke ordening te waarborgen en duidelijk te maken waar het Rijk noodzakelijk wel over gaat. Een aantal elementen uit de Nota Ruimte is naar onze mening daarvoor nog steeds bruikbaar.

- Het op orde brengen van het fysieke fundament

Het komt in de beschrijving van de afzonderlijke aspecten in de Structuurvisie goed naar voren dat het een taak van de centrale overheid blijft om het fysieke fundament van ons land op orde te brengen en te houden: waterveiligheid, zoetwatervoorziening, delfstoffen, tegengaan van bodemdaling, energiewinning, behoud biodiversiteit, etc. Dit zijn ook veelal onderwerpen met een internationale afstemming.

In het ontwerp van de Ruimtelijke Hoofdstructuur ligt het accent echter sterk op de mobiliteitsnetwerken en economische clusters en blijft de laag van bodem, water en energie onderbelicht. Daardoor komen mogelijke kansen en knelpunten tussen de 'onderlaag' en de netwerken niet voldoende in beeld. Er liggen ook belangrijke kansen in de koppelingen tussen de afzonderlijke rijksprogramma's van de 'ondergrond' onderling, bijv. de samenhang tussen het Deltaprogramma en duurzame energie (windparken, getijdencentrales) of waterberging en natuurontwikkeling. Mogelijk is dat nog onderwerp van verdere verkenning en ontwerpend onderzoek.

Het oplossen van (milieu)problemen, zoals de ecologische achteruitgang van het Markermeer en het tegengaan van verdere bodemdaling in veenweidegebieden (Randstad-urgent project Westelijke Veenweide) is naar de mening van het CRA ook nog steeds (mede) een rijksverantwoordelijkheid, omdat het de reikwijdte van het provinciale beleid te boven gaat.

Datum
4 mei 2011

Kenmerk
2011043285

- Benutten van de netwerken

Van de verschillende netwerken van nationaal belang is nu vooral het mobiliteitsnetwerk uitgewerkt; de groene en blauwe netwerken zijn in kaartbeeld nog onderbelicht.

Voor het mobiliteitsnetwerk moet naar ons idee sterker worden aangegeven dat het optimaal benutten en slim koppelen vraagt om keuzes op nationaal niveau. Wat zijn de verbindingen van internationaal belang, waar liggen kansen voor koppelingen tussen verschillende vervoerssystemen om multimodale bereikbaarheid te stimuleren, wat zijn de belangrijkste multimodale knooppunten? We missen nog de ruimtelijke reserveringen voor HSL netwerken en voor ontbrekende schakels in het spoornetwerk. Het Programma Hoogfrequent Spoor (PHS) is een geweldige kans om de prioritaire gebieden snel en goed met elkaar te verbinden, maar daar zijn nog extra reserveringen voor nodig op stations en in spoorcapaciteit (Amsterdam-Zuid, Amsterdam-Amstel, Schiphol, Utrecht, Rotterdam). Ook is het voor een goede benutting van het Hoogfrequent Spoor nodig alternatieve routes te ontwikkelen voor het vervoer van gevaarlijke stoffen (chloro bijv.) door woonkernen en over PHS corridors, De koppeling van ruimtelijke ordening (stedelijke ontwikkeling, bedrijventerreinen, kantoren en (recreatieve) voorzieningen) aan deze mobiliteit lijkt essentieel en heeft veel mogelijkheden voor nadere uitwerking, zoals stimulering van binnenstedelijk bouwen en hergebruik van de bestaande voorraad, met agglomeratievoordelen voor economische ontwikkeling als gevolg. Daarnaast lijkt het ook voor de hand liggend om bij de afweging rond herstructurering van kantoren en bedrijventerreinen overwegingen van multimodale bereikbaarheid te betrekken (personen en vracht, spoor, weg, water). Beide kunnen bijdragen aan een grotere robuustheid en betere benutting van multimodale mobiliteitsnetwerken.

- Sturen op programma

Het rijk wil nu vooral vrijheid bieden voor de ontwikkeling van het grondgebruik, binnen de randvoorwaarden die de ondergrond en de netwerken daarvoor stellen. Voor grote delen van ons land is het goed voorstelbaar dat regio's op eigen kracht zorgen voor een goede afweging van belangen en het innovatief benutten van kansen. Naar onze mening blijft in de prioritaire gebieden een rijksregie, weliswaar in samenwerking met de regio's, op hoofdlijnen onontbeerlijk. Hier liggen immers de komende jaren de grote investeringen en kansen voor economische groei. Hoe krijgt het Rijk hier garanties dat de investeringen in het mobiliteitsnetwerk voldoende worden ondersteund door het programma van wonen en werken rond de knooppunten? Om de stedelijke economie te stimuleren, is concentratie van programma in de steden (binnenstedelijk bouwen) essentieel. Bijvoorbeeld door ervoor te zorgen dat gemeentes geld kunnen verdienen aan duurzame herstructurering en binnenstedelijk bouwen rond

multimodale knooppunten. En door gemeenten en provincies te stimuleren om samen te werken aan een sterk vestigingsklimaat, bijvoorbeeld door onnodige concurrentie bij het aanbieden van vestigings- en ontwikkellocaties te vermijden. Het toepassen van de SER ladder wordt terecht genoemd, maar het toezicht op de naleving daarvan is nog niet uitgewerkt. Ook de inzet van het eigen Ontwikkelingsbedrijf van het Rijk (RVOB) is een instrument om als Rijk invloed te hebben in een optimale inrichting van de prioritaire gebieden. De bescherming van landschappen (nationale landschappen, bufferzones) wordt niet meer van nationaal belang geacht. Voor het vestigingsklimaat in de Randstad is de kwaliteit van de 'groene metropool' echter van grote waarde en daarmee wel een opgave van nationaal belang. Hoe kunnen de recreatieve en landschappelijke waarden van de groen-blauwe delta als totaal worden veiliggesteld en ontwikkeld?

Datum
4 mei 2011
Kenmerk
2011043285

3. Vestigingsklimaat

Volgens de conceptversie van de Structuurvisie zijn de aantrekkelijkheid van de leefomgeving en de (internationale) bereikbaarheid bepalend voor het vestigingsklimaat. Een verdere uitwerking van het aspect leefomgeving is een kans om in de Structuurvisie een betere koppeling te leggen tussen 'profit' en 'people'. Daarbij helpt het meer aandacht te geven aan recreatie, toerisme en sport. De verdiencapaciteit van recreatie (ook in krimpgebieden) en cultuur lijkt te worden onderschat. Recreatie en toerisme zijn snelle groeiers in de economie. Koppeling met sport en de Olympische hoofdstructuur is een kansrijke invalshoek. Ongetwijfeld zullen ook lagere overheden in een kwalitatief aantrekkelijk leefmilieu investeren. De focus van het rijk zou daarom moeten liggen op die gebieden en structuren waar meerdere belangen samen komen, die in meerdere provincies liggen en die bij uitstek beeldbepalend zijn voor Nederland. Bijvoorbeeld het behoud en de ontwikkeling van de Waterlinies (cultuurhistorie, rijksmonumenten, recreatie, waterbeheer, landschap), de recreatieve ontwikkeling van de kustzone (kustversterking, natuur, toerisme, verbeteren bereikbaarheid) of het recreatievaarnetwerk van de Randstad (toerisme, waterbeheer, vervoer). Hoe kunnen dergelijke belangen voor het nationale vestigingsklimaat worden geborgd?

Een aspect dat van groot belang is voor de leefomgeving en nog geen aandacht krijgt in de Structuurvisie is het beheer van het bestaande (zowel in de stad als in het landelijk gebied) en de herbestemmingsopgave. Bijna alles wat de inrichting van Nederland de komende jaren zal bepalen is er immers al en de kwaliteit van het beheer daarvan heeft een directe weerslag op de kwaliteit van de leefomgeving. Hoe ziet het Rijk haar taak hierin?

4. Kennisoverdracht

Het is een rijksbelang dat de regio de gedecentraliseerde taken goed kan uitvoeren. Hoe wordt de gemeentelijke en regionale kennis op het gebied van mobiliteit en RO op het benodigde niveau gebracht? Het CRA zal in haar advies over de herziening van de Architectuurnota aan dit aspect veel aandacht geven.

Datum
4 mei 2011

Kenmerk
2011043285

Met vriendelijke groet,

Het College van Rijksadviseurs

ir. Yttje Feddes
Rijksadviseur voor het Landschap

prof. ir. Jan Brouwer
Adviseur Rijksbouwmeester

prof.ir. Ton Venhoeven
Rijksadviseur voor Infrastructuur

mr. Wim Eggenkamp
Rijksadviseur voor het Cultureel Erfgoed

